

**STRATEGIA DEZVOLTĂRII
TURISMULUI RURAL ȘI ECOTURISMULUI
ÎN ROMÂNIA ÎN CONTEXTUL CERINTELOR
EUROPENE**

STUDIU DE CAZ: JUDEȚUL MUREȘ

www.editurauniversitara.ro

CĂLIN ADRIAN VALTER

**STRATEGIA DEZVOLTĂRII
TURISMULUI RURAL ȘI ECOTURISMULUI
ÎN ROMÂNIA ÎN CONTEXTUL
CERINTELOR EUROPENE**

STUDIU DE CAZ: JUDEȚUL MUREȘ

www.editurauniversitara.ro

EDITURA UNIVERSITARĂ
București, 2012

Referenți științifici: Prof. univ. dr. Florina Bran
Conf. univ. dr. Ildiko Ioan
Conf. univ. dr. Carmen Valentina Rădulescu

Redactor: Gheorghe Iovan
Tehnoredactor: Ameluța Vișan
Coperta: Angelica Mălăescu

Editură recunoscută de Consiliul Național al Cercetării Științifice (C.N.C.S.)

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

VALTER, CĂLIN ADRIAN

**Strategia dezvoltării turismului rural și ecoturismului în România în
contextul cerințelor europene : studiu de caz : județul Mureș / Călin Adrian
Valter. - București : Editura Universitară, 2012**

Bibliogr.

ISBN 978-606-591-372-1

338.48(498-35 Mureș)

DOI: (Digital Object Identifier): 10.5682/9786065913721

© Toate drepturile asupra acestei lucrări sunt rezervate, nicio parte din această lucrare nu poate
fi copiată fără acordul Editurii Universitare

Copyright © 2012
Editura Universitară
Director: Vasile Muscălu
B-dul. N. Bălcescu nr. 27-33, Sector 1, București
Tel.: 021 – 315.32.47 / 319.67.27
www.editurauniversitara.ro
e-mail: redactia@editurauniversitara.ro

Distribuție: tel.: 021-315.32.47 / 319.67.27 / 0744 EDITOR / 07217 CARTE
comenzi@editurauniversitara.ro
O.P. 15, C.P. 35, București
www.editurauniversitara.ro

CUPRINS

CUVÂNT ÎNAINTE	9
ABSTRACT	11
INTRODUCERE	14
1. INTERPRETAREA CONCEPTUALĂ A IMPLICAȚIILOR DEZVOLTĂRII DURABILE PENTRU TURISM	17
1.1. <i>Dezvoltarea durabilă – de la concept la acțiune</i>	17
1.2. <i>Particularitățile turismului ca sector economic</i>	25
1.2.1. Rolul turismului în economie	26
1.2.2. Turismul – activitate specifică de servicii	28
1.2.3. Serviciile turistice de bază	33
1.2.4. Forme și metodologii de măsurare pentru circulația turistică	35
1.3. <i>Concepte noi în turism pentru evidențierea cerințelor dezvoltării durabile</i>	38
1.3.1. Turismul durabil	41
1.3.2. Ecoturismul	48
1.3.3. Turismul rural și agroturismul	55
1.3.4. Suprapuneri ale semnificației conceptelor și interferențe ale produselor turistice	61
1.4. <i>Fenomenul ecoturistic – o realitate de perspectivă</i>	65
2. POLITICI ȘI STRATEGII EUROPENE – IMPLICAȚII PENTRU DEZVOLTAREA TURISMULUI RURAL ȘI ECOTURISMULUI ÎN ROMÂNIA	68
2.1. <i>Strategia Europa 2020</i>	68
2.2. <i>Politica turistică</i>	74
2.2.1. Competitivitatea sectorului turistic european	76
2.2.2. Calitatea și durabilitatea destinațiilor turistice	77
2.2.3. Europa – colecție de destinații durabile și de înaltă calitate	80
2.2.4. Maximizarea potențialului financiar pentru dezvoltarea turismului	80
2.3. <i>Politica de dezvoltare rurală</i>	81
2.4. <i>Politica de mediu pentru conservarea naturii</i>	85
3. DEZVOLTAREA TURISMULUI RURAL ȘI ECOTURISMULUI ÎN ROMÂNIA	94
3.1. <i>Cadrul politic și instituțional</i>	94
3.2. <i>Potențialul turistic natural și antropic</i>	105
3.3. <i>Stadiul actual de valorificare a potențialului turistic rural și ecoturistic</i>	116
3.4. <i>Turismul rural și ecoturismul românesc – analiză SWOT</i>	135
4. CUANTIFICAREA INTERDEPENDENȚELOR TURISM-DEZVOLTARE LA NIVELUL SPAȚIULUI RURAL. STUDIU DE CAZ: JUDEȚUL MUREȘ	140
4.1. <i>Identificarea și justificarea conceptuală a interdependențelor</i>	140
4.2. <i>Abordări metodologice</i>	144

4.3. <i>Relevanța și limitele cuantificării</i>	146
4.3.1. <i>Infrastructură-turism</i>	147
4.3.2. <i>Turism-dezvoltare</i>	151
4.3.3. <i>Determinanții sărăciei</i>	155
4.4. <i>Implicații pentru elaborarea strategiilor</i>	155
5. STRATEGIA DE DEZVOLTARE A TURISMULUI RURAL ȘI ECOTURISMULUI ÎN JUDEȚUL MUREȘ	160
5.1. <i>Contextul economic, social și de mediu în spațiul rural</i>	160
5.2. <i>Particularitățile turismului rural și ecoturismului</i>	172
5.2.1 <i>Resursele potențial turistice</i>	172
5.2.2 <i>Valorificarea resurselor turistice rurale și ecoturistice</i>	187
5.3. <i>Componenta ecologică în deciziile de dezvoltare a turismului rural și ecoturismului</i>	195
5.4. <i>Viziune</i>	203
5.5. <i>Acțiuni și obiective</i>	204
5.6. <i>Proiect pilot pentru dezvoltarea turismului rural și ecoturismului</i>	210
5.6.1. <i>Prezentare generală</i>	210
5.6.2. <i>Proiecții financiare</i>	212
6. ORIENTĂRI STRATEGICE PENTRU PLANIFICAREA ȘI ORGANIZAREA TURISMULUI RURAL ȘI ECOTURISMULUI ÎN ROMÂNIA	222
6.1. <i>Domenii de intervenție</i>	222
6.2. <i>Investiții strategice pentru dezvoltarea turismului rural și ecoturismului</i>	225
6.3. <i>Implicarea comunității locale</i>	227
CONCLUZII	229
BIBLIOGRAFIE	233
LISTA DE FIGURI	240
LISTA DE TABELE	242
LISTA DE CASETE	244

CONTENT

FOREWORD	9
ABSTRACT	11
INTRODUCTION	14
1. CONCEPTUAL INTERPRETATION OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT IMPLICATIONS FOR TOURISM	17
<i>1.1. Sustainable development – from concept to action .....</i>	<i>17</i>
<i>1.2. Particularities of tourism as economic sector .....</i>	<i>25</i>
1.2.1. Role of tourism within economy	26
1.2.2. Tourism – specific service activity	28
1.2.3. Basic tourism services	33
1.2.4. Measuring forms and methodologies for tourism circulation	35
<i>1.3. New concepts in tourism to highlight sustainable development requirements .</i>	<i>38</i>
1.3.1. Sustainable tourism	41
1.3.2. Ecotourism	48
1.3.3. Rural tourism and agritourism	55
1.3.4. Overlapping of concepts significance and interferences of tourism products	61
<i>1.4. The ecotourism phenomenon – a reality of perspective .....</i>	<i>65</i>
2. EUROPEAN POLICIES AND STRATEGIES – IMPLICATIONS FOR RURAL TOURISM AND ECOTOURISM DEVELOPMENT IN ROMANIA	68
<i>2.1. The Europe 2020 Strategy .....</i>	<i>68</i>
<i>2.2. Tourism policy .....</i>	<i>74</i>
2.2.1. The competitiveness of European tourism sector	76
2.2.2. The quality and sustainability of tourism destinations	77
2.2.3. Europe – a collection of sustainable and high quality destinations	80
2.2.4. Maximizing the financial potential for tourism development	80
<i>2.3. Rural development policy .....</i>	<i>81</i>
<i>2.4. Environmental policy for nature conservation .....</i>	<i>85</i>
3. RURAL TOURISM AND ECOTOURISM DEVELOPMENT IN ROMANIA	94
<i>3.1. Policy and institutional framework .....</i>	<i>94</i>
<i>3.2. Natural and human tourism potential .....</i>	<i>105</i>
<i>3.3. Current valuation state of rural tourism and ecotourism potential .....</i>	<i>116</i>
<i>3.4. Romanian rural tourism and ecotourism – SWOT analysis .....</i>	<i>135</i>
4. QUANTIFICATION OF TOURISM-DEVELOPMENT INTERDEPENDENCIES IN THE RURAL SPACE. CASE STUDY: MURES COUNTY ..	140
<i>4.1. Identification and conceptual justification of interdependencies .....</i>	<i>140</i>
<i>4.2. Methodological approaches .....</i>	<i>144</i>

4.3. Relevance and limits of quantification	146
4.3.1. Infrastructure-tourism	147
4.3.2. Tourism-development	151
4.3.3. Determinants of poverty	155
4.4. Implications for policy making	147
5. RURAL TOURISM AND ECOTOURISM STRATEGY IN MURES COUNTY	160
5.1. <i>Economic, social, and environmental context of rural area</i>	160
5.2. <i>Particularities of rural tourism and ecotourism</i>	172
5.2.1. Potential tourism resources	172
5.2.2. Valuation of rural tourism and ecotourism resources	187
5.3. <i>The ecological component in rural tourism and ecotourism development decisions</i>	195
5.4. <i>Vision</i>	203
5.5. <i>Actions and objectives</i>	204
5.6. <i>Pilot project for rural tourism and ecotourism development</i>	210
5.6.1. Overview	210
5.6.2. Financial projections	212
6. STRATEGIC GUIDELINES FOR RURAL TOURISM AND ECOTOURISM PLANNING AND ORGANIZATION IN ROMANIA	222
6.1. <i>Intervention domains</i>	222
6.2. <i>Strategic investments for rural tourism and ecotourism development</i>	225
6.3. <i>Implication of local community</i>	227
CONCLUSIONS	229
REFERENCES	233
LIST OF FIGURES	240
LIST OF TABLES	242
LIST OF BOXES	244

CUVÂNT ÎNAINTE

Lucrarea se înscrie într-un domeniu prioritar al cercetării economice, prezent pe agenda celei mai importante conferințe privind dezvoltarea și mediul, și anume conferința Rio+20, care va avea loc în Brazilia, în luna iunie 2012. Este vorba de economia verde, pentru care s-au formulat așteptări revoluționare, constând asigurarea dezvoltării și progresului social în condiții de securitate ecologică și reducerea sărăciei. Documentele pregătitoare ale conferinței raportează faptul că până în 2050 investițiile în economia verde vor crea mai multe locuri de muncă prin dezvoltarea unor sectoare cum sunt valorificarea surselor de energie regenerabilă, agricultura ecologică, silvicultura durabilă, transporturi și reciclare. Alături de acestea, turismul rural și ecoturismul reprezintă activități creditate cu un potențial deosebit, având în vedere faptul că la nivel global 230 milioane de oameni, reprezentând 8% din populația activă, sunt ocupați în domeniul turismului, iar pentru fiecare loc de muncă din turism revin 1,5 locuri de muncă în sectoare economice conexe.

Conținutul lucrării este justificat în primul rând de convergența în rândul deținătorilor de interese față de turism rural și ecoturism. Astfel, mediul de afaceri este din ce în ce mai interesat de ecoturism și turism rural întrucât evoluția cererii prefigurează un potențial de dezvoltare foarte atractiv. Conform raportului Economia Ecosistemelor și Biodiversității pentru oamenii politici realizat în 2010, ecoturismul crește de șase ori mai repede decât turismul în general, având o rată anuală de 20%. Sectorul public este interesat de dezvoltarea acestui sector pentru că se pot crea locuri de muncă în comunități izolate, cu dificultăți reale în ceea ce privește integrarea, dar și deoarece caracteristicile cererii limitează nevoia controlului și, implicit, reduce cheltuielile pentru menținerea unei nivel calitativ ridicat al mediului, întrucât agenții economici sunt direct interesați atât de exploatare, cât și de conservare. Consumatorii sunt interesați de dezvoltarea turismului rural și ecoturismului pentru că acesta permite exprimarea libertăților personale, câștigarea unor experiențe unice și autentice și implicarea în acțiuni de protecție care răspund nevoii de implicare pentru binele comunității. Această convergență a generat și o nevoie de informații pe măsură, la care comunitatea academică a răspuns prompt inițiind numeroase proiecte și programe de cercetare ale căror rezultate sunt mai mult sau mai puțin congruente cu aceste nevoi. În al doilea rând, în contextul transformărilor economice profunde prin care a trecut România în ultimele două decenii, turismul rural și ecoturismul au fost identificate drept activități pentru a căror dezvoltare există oportunități reale. Un al treilea argument ține de procesul de integrare europeană în care s-a angajat România, întrucât pentru Uniunea Europeană dezvoltarea durabilă, inteligentă și inclusivă reprezintă o prioritate conform Strategiei Europa 2020. Acest argument justifică, de altfel, și corelarea strategiei propuse cu cerințele europene. Un al patrulea argument, evidențiază corelația pozitivă dintre turism rural și ecoturism și protejarea mediului. Două decenii de acțiune pentru mediu, fundamentate pe

cunoaștere științifică obiectivă, nu au generat schimbări majore care să prefigureze măcar o relație armonioasă economie-mediu. În continuare există un conflict de fond între interesele economice și interesele de mediu. Acest conflict este mai puțin profund în cazul turismului rural și ecoturismului, iar România s-a angajat, prin semnarea mai multor acorduri și convenții internaționale, să realizeze schimbările necesare pentru asigurarea dezvoltării durabile.

Turismul este un sector economic a cărui importanță este recunoscută la nivel european, dar formularea unei politici la nivel unional este un proces în curs de desfășurare. Prin urmare, cerințele au fost identificate consultând mai multe domenii ale politicii comunitare care au implicații pentru acest sector, documentele Comisiei Europene care pregătesc politica turistică europeană, precum și documentele managementului strategic al UE. Astfel, s-au evidențiat implicațiile Strategiei Europa 2020, prioritățile europene pentru turism (competitivitatea, calitatea și durabilitatea destinațiilor turistice și maximizarea potențialului financiar pentru dezvoltarea turismului), modul în care turismul poate contribui la dezvoltarea rurală prin diversificarea economiei și rolul turismului în respectarea noilor paradigme manageriale din domeniul conservării naturii.

Viziunea strategiei propuse este de a crea oportunități economice pentru comunitatea locală, conservarea naturii și protecția biodiversității și furnizarea unei experiențe participative profunde la procesele naturale și culturale tradiționale, în condițiile respectării comunităților și utilizării durabile a resurselor. Pentru transpunerea ei în practică sunt propuse o serie de acțiuni și obiective: înființarea unui centru de informare și promovare ecoturistică în comuna Răstolița; elaborarea planurilor de management pentru ariile protejate și pentru siturile Natura 2000; acordarea de facilități fiscale pentru întreprinderile locale care furnizează servicii ecoturistice; implementarea unui program de plăți pentru serviciile de ecosistem ș.a. Între provocările majore la care trebuie să se răspundă în organizare se numără menținerea echilibrului între satisfacerea nevoilor din ce în ce mai sofisticate și personalizate ale turiștilor și păstrarea atractivității turistice, respectiv a integrității mediului natural și a comunităților tradiționale.

Lucrarea furnizează informații valoroase într-un domeniu de mare interes pentru specialiști din domenii cheie ale economiei naționale, cercetători, cadre didactice și, nu în ultimul rând pentru studenți și tineri întreprinzători. Eforturile pentru documentare sunt evidente, însă lucrarea nu are un caracter exhaustiv, astfel că sugestiile furnizate de cei interesați vor deveni un input valoros pentru îmbunătățirea unui domeniu de cunoaștere prioritar pentru România.

ABSTRACT

In **Introduction** there is presented a conceptual and practical argument for the topic that is approached, referring to the characteristics of tourism as economic activity, implications of sustainable development for this sector of economic activity and characteristics of social-economic context in Romania resulting from the commitment to the European priorities and the national economic evolution. The goals pursued, the scope of the research, methodology of research, type of data and information used and their sources, and also expected outcomes complete this part of the paper.

The first chapter – **CONCEPTUAL INTERPRETATION OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT IMPLICATIONS FOR TOURISM** – aims to explain how assuming sustainable development requirements have implication for the analysis and research of tourism phenomena. The explanation is constructed based on two premises: the content and significance of sustainable development and particularities of tourism as economic sector. In the first case, there are analyzed the milestones that led to the emergence of sustainable development concept, proposed means of application, actions deployed at the level of international governance, along with a number of criticisms regarding the possibility to accomplish the stated requirements. In the second case, there is highlighted how tourism, by its multiple interdependencies with various economic sectors, could contribute to social and economic development. Because the entire research supposes the use of the specific conceptual framework of tourism economics, there are also approached a number of aspects such as particularities of tourism products, typology of tourism services and methodologies used to measure tourism phenomena and processes. The interference between tourism and development is brought in relief by explaining concepts such as sustainable tourism, ecotourism, rural and agro-tourism, respectively overlapping of significances and tourism products resulting in this way. The chapter finishes with a presentation of ecotourism and rural tourism perspectives taking in account the position of international organizations and other key actors, but also the evolution of tourism market and of factors that influence it.

The second chapter – **EUROPEAN POLICIES AND STRATEGIES – IMPLICATIONS FOR RURAL TOURISM AND ECOTOURISM DEVELOPMENT IN ROMANIA** – pursued to outline the European requirements in the economic sector that is investigated. Tourism is a sector of which importance is recognized at European level, but a Union level policy is a currently unfolding process. Therefore, the requirements there identified by consulting more community policy areas that have implication for this sector, the documents of European Commission that prepare the European tourism policy, but also documents of strategic management of the EU. Thus, there were highlighted the implications of the Europe 2020 strategy, European priorities for tourism (competitiveness, quality and sustainability of tourism destinations and

maximization of financial potential for tourism development), how tourism could contribute to rural development by the diversification of economy and the role of tourism in respecting the new managerial paradigms in nature conservation.

The third chapter – **RURAL TOURISM AND ECOTOURISM DEVELOPMENT IN ROMANIA** – envisages being a diagnosis analysis of the situation at national level. Taking in account the fact that tourism is considered a priority economic sector at national level, such analyzes were made by the initiative of various public authorities with responsibilities in tourism. In these conditions, the analysis considers the existing results and completes them with information obtained by researching other sources and the analysis of tourism indicators in the 2000-2010 period.

The analysis is structured on three areas: policy and institutional framework, natural and anthropogenic tourism potential, and the current state of valuing for the rural and ecotourism potential. The policy and institutional framework for tourism could be considered relatively well developed, since there is representation at the level of central public authority, and also numerous legal norms that regulate different aspects. The natural and anthropogenic tourism potential is presented by considering protected areas, degree of preservation for traditions and culture in rural settlements, and main tourism attractions in a regional approach. The same sequence is kept for the analysis of valuation state which enlighten the current situation and the evolution of key tourism indicators. Low degree of utilization for tourism accommodation capacity (below 15%) and the shortness of tourism stay (around two days) are the most obvious particularities to be observed, meanwhile becoming the most important challenges for the development of rural tourism and ecotourism in Romania. The overall results, are interpreted using a global diagnosis method – SWOT analysis.

The fourth chapter – **QUANTIFICATION OF TOURISM-DEVELOPMENT INTERDEPENDENCIES IN THE RURAL SPACE. CASE STUDY: MURES COUNTY** – is an incursion in the quantitative analysis applied in tourism. This finds its justification in the need of developing realistic goals that express local level development priorities. Generally speaking, the tourism – development is considered a positive correlation, in a sense that tourism contributes to development and better environmental quality, development, beyond certain thresholds, brings more determined measures for environmental protection, while an improved environmental quality (expressed by a well preserved nature and wildlife, clean air, clean waters etc.) becomes tourist attraction. Some of these relations were verified using data regarding rural space and tourism circulation in Mures county for quantitative analysis assisted by specific software (E-Views). The results have a relevance limited by the patterns of rural communities and for tourism development strategies.

The fifth chapter – **RURAL TOURISM AND ECOTOURISM STRATEGY IN MURES COUNTY** – builds this component of strategic management. In this respect, there is made a detailed analysis of the rural area in Mures county, using a number of social and economic indicators (rate of poverty, population density, agricultural land and its structure, budgets of development

projects etc.). This is completed with information regarding key tourism indicators for rural tourism and ecotourism. Considering the specificity of the researched tourism form, a special focus is granted for the ecological component of development decisions, underlying the fact that adaptation to local conditions, mapping of various patterns, securing accessibility by environmentally friendly transportation means, wider certification of rural tourism and ecotourism products or different components of them are important requirements in this direction.

The proposed strategy's vision is of creating economic opportunities for local community, nature conservation and biodiversity protecting and providing a profound participative experience to natural and cultural tradition processes, in the context of respect for community and sustainable use of resources. For the application of the strategy there are proposed a number of actions and objectives: establishment of ecotourism information and promotion center in Rastolita village; elaboration of management plans for protected areas and for Natura 2000 sites; ecotourism arrangement of all protected areas; fiscal facilities for local enterprises that provide ecotourism services; tracks for cycling tourism; implementation of ecosystem service payments system; formulation of an indicator system for the assessment of tourism impact against the triple bottom line of sustainability (economic, social, environmental). Finally, the implementation is exemplified by a pilot project for a tourism unit.

The sixth chapter – **STRATEGIC GUIDELINES FOR RURAL TOURISM AND ECOTOURISM PLANNING AND ORGANIZATION IN ROMANIA** – represents a development of the implication and relevance of results and proposals formulated for the case study, Mures county, at national level. These strategic guidelines are emphasized by describing the priority intervention areas, public investments needed for rural tourism and ecotourism development and how public authorities should be involved for community based development actions.

In the last part of the thesis, **CONCLUSIONS**, there are synthesized the main observations and opinions outlined by the analysis of the state of the art, and even more of the results obtained through the analysis of rural tourism and ecotourism state and evolution in Romania. Meanwhile, there are outlined the modalities by which the strategy elaborated for Mures county could provide relevant information for strategic management at national level, so that European requirements are respected.

INTRODUCERE

Turismul rural și ecoturismul reprezintă un fenomen economic deosebit de dinamic, atât la nivel național, cât și european. Impactul pozitiv asupra dezvoltării locale, corespondența vădită a finalităților cu cerințele dezvoltării durabile în special în abordarea priorităților de mediu globale – schimbarea climatică, pierderea de biodiversitate – gradul ridicat de implicare al comunității locale și funcția cultural-educativă pronunțată pentru participanții direcți sunt principalele explicații ale acestei evoluții, dar și al interesului sporit din partea autorităților. În acest context *argumentele* care susțin oportunitatea cercetării sunt furnizate de economia verde, convergența intereselor, potențialul natural și antropic ridicat al României pentru turism rural și ecoturism, procesul de integrare europeană și corelația pozitivă cu protejarea mediului și conservarea naturii.

Economia verde ca mijloc de asigurare a protejării mediului și ameliorării sărăciei cuprinde, alături de valorificarea surselor de energie regenerabilă, agricultura ecologică, silvicultură durabilă, transporturi și reciclare, turismul rural și ecoturismul. La nivel global 230 milioane de oameni, reprezentând 8% din populația activă, sunt ocupați în domeniul turismului, iar pentru fiecare loc de muncă din turism revin 1,5 locuri de muncă în sectoare economice conexe.

Convergența intereselor mai multor categorii social-economice este un alt argument care susține importanța turismului rural și ecoturismului. Astfel, mediul de afaceri este din ce în ce mai interesat de ecoturism și turism rural întrucât evoluția cererii prefigurează un potențial de dezvoltare foarte atractiv. Conform raportului Economia Ecosistemelor și Biodiversității pentru oamenii politici realizat în 2010, ecoturismul crește de șase ori mai repede decât turismul în general, având o rată anuală de 20%. Sectorul public este interesat de dezvoltarea acestui sector pentru că se pot crea locuri de muncă în comunități izolate, cu dificultăți reale în ceea ce privește integrarea, dar și deoarece caracteristicile cererii limitează nevoia controlului și, implicit, reduce cheltuielile pentru menținerea unui nivel calitativ ridicat al mediului, întrucât agenții economici sunt direct interesați atât de exploatare, cât și de conservare. Consumatorii sunt interesați de dezvoltarea turismului rural și ecoturismului pentru că acesta permite exprimarea libertăților personale, câștigarea unor experiențe unice și autentice și implicarea în acțiuni de protecție care răspund nevoii de implicare pentru binele comunității.

Convergența intereselor a generat și o creștere a nevoii de informații, lansând o provocare pentru comunitatea de cercetare. Proliferarea studiilor care abordează diverse aspecte – potențial, modele de organizare, implicarea comunității, măsuri de protecție, certificarea calității, concepții de amenajare, piața, tehnici de promovare etc. – dovedesc un răspuns prompt, dar care nu reușește încă să răspundă la toate întrebările relevante pentru procesul decizional la diferite nivele.

În contextul transformărilor economice profunde prin care a trecut România în ultimele două decenii, turismul rural și ecoturismul au fost identificate

drept activități pentru a căror dezvoltare există oportunități reale. Existența unor inițiative guvernamentale la nivel central și local dovedește nivelul ridicat de conștientizare.

Procesul de integrare europeană în care s-a angajat România creează o serie de nevoi specifice în raport cu cele trei coordonate ale dezvoltării susținute de Uniunea Europeană: durabil, inteligent și inclusiv prin Strategia Europa 2020. Turismul rural și ecoturismul pot aduce contribuții semnificative pe fiecare din aceste trei coordonate.

Nu în ultimul rând, între turism rural și ecoturism și protejarea mediului există o corelație directă. Două decenii de acțiune pentru mediu, fundamentată pe cunoaștere științifică obiectivă, nu au generat schimbări majore care să prefigureze măcar o relație armonioasă economie-mediu. În continuare există un conflict de fond între interesele economice și interesele de mediu. Acest conflict este mai puțin profund în cazul turismului rural și ecoturismului, iar România s-a angajat, prin semnarea mai multor acorduri și convenții internaționale (Convenția Cadru a Națiunilor Unite asupra Schimbării Climatice, Convenția Cadru a Națiunilor Unite privind Diversitatea Biologică, Convenția de la Berna privind conservarea vieții sălbatice și a habitatelor naturale din Europa etc.), să realizeze schimbările necesare pentru asigurarea dezvoltării durabile.

Obiectivul general al cercetării este construirea unui cadru conceptual pentru elaborarea strategiilor de dezvoltare a turismului rural și ecoturismului în România. Accentul este pus pe crearea unei matrice suficient de solide pentru a respecta principiile dezvoltării durabile în turism, dar și flexibile, astfel încât să se poată completa cu informații specifice contextului local. Această matrice este proiectată ținând cont de cerințele europene respectiv programele aflate în derulare și prioritățile deja identificate pentru următoarea perioadă de planificare. Îndeplinirea acestuia presupune parcurgerea unor etape, conform următoarelor obiective *specifice*: raportarea la stadiul cunoașterii privind locul și rolul turismului rural și ecoturismului în contextul dezvoltării durabile; configurarea perspectivelor dezvoltării acestei forme de turism; corelarea cu cerințele europene exprimate prin obiectivele Strategiei Europa 2020; analiza precursorilor politicii europene a turismului; identificarea oportunităților create de politicile europene de dezvoltare rurală și de conservare a naturii; cunoașterea stadiului actual al turismului rural și ecoturismului din România; cuantificarea interdependențelor turism-dezvoltare; cunoașterea detaliată a interdependențelor socio-economice din spațiul rural; interpretarea rezultatelor empirice în termenii implicațiilor pentru organizarea și planificarea turismului rural și ecoturismului.

În ceea ce privește *metodologia de cercetare*, turismul este, în esență, un domeniu al cercetării economice care presupune folosirea de concepte, teorii și metode de cercetare specifice. Analizele empirice au fost realizate folosind datele furnizate de Institutul Național de Statistică, Direcția Județeană de Statistică Mureș, Centrul de Informare Turistică Târgu Mureș și ANTREC, iar pentru prelucrare s-au utilizat metode și tehnici de calcul recunoscute. Statistica descriptivă, analiza corelației, tehnicile de prognoză, analiza SWOT sunt principalele metode asamblate astfel încât să se formuleze răspunsuri relevante și valide. S-au prelucrat

un volum mare de date statistice pentru o paletă largă de indicatori care se referă la turism și la factorii de influență social-economic atât pentru organizarea activității turistice, cât și privind cererea pentru turism. Informațiile obținute prin prelucrarea datelor, au fost completate cu informații desprinse din documente ale managementului strategic european, național și local, studii și articole publicate în reviste indexate în bazele de date internaționale, tratate de specialitate, cărți și monografii.

Rezultatele cercetării sunt relevante pentru prioritățile politicii publice, nevoile de informații ale mediului de afaceri, dar și pentru dezvoltarea cunoașterii teoretice prin verificarea empirică a unor corelații. Deși cuprinzătoare, cercetarea nu a reușit să surprindă toate aspectele pentru dezvoltarea turismului rural și ecoturismului. Derularea unor anchete la nivelul organizatorilor turismului rural și a consumatorilor, identificarea determinanților implicării comunității rurale și ai factorilor care fac diferența între evoluția favorabilă (spre dezvoltare) și nefavorabilă (spre „drenarea” beneficiilor) sunt *direcții* de cercetare care vor completa necesarul de informații în domeniu.

www.editurauniversitatii.ro

1. INTERPRETAREA CONCEPTUALĂ A IMPLICAȚIILOR DEZVOLTĂRII DURABILE PENTRU TURISM

1.1 Dezvoltarea durabilă – de la concept la acțiune

În contextul larg al conceptualizării protecției mediului și a interacțiunii economie-mediu, dezvoltarea durabilă apare ca o etapă importantă și poate fi înțeleasă ca o replică la neajunsurile formulelor conceptuale anterioare. Astfel, după dezbaterile raportului „*Limitele creșterii*” lansat în 1972 de Clubul de la Roma, s-a propus noțiunea de „creștere economică zero”, conform căreia dacă dezvoltarea conduce la degradarea mediului, atunci evitarea acestui proces nedorit este posibilă prin reducerea ritmului creșterii economice. Pentru că această formulă a fost puternic criticată și considerată de neacceptat de către statele în curs de dezvoltare (datorită încălcării flagrante a drepturilor omului), dar și de cele dezvoltate, s-au intensificat eforturile pentru reconciliere. Rezultatul acestora este conceptul de *dezvoltare durabilă* care propune un model de continuare a creșterii economice fără a se compromite sistemele naturale care susțin societatea. Pentru aceasta, în definirea dezvoltării durabile se accentuează noțiunile de „*nevoie*” și de „*limite*” (caseta nr.1.1).

Caseta nr.1.1

Definirea dezvoltării durabile

Dezvoltarea durabilă este dezvoltarea care permite satisfacerea nevoilor prezentului fără a compromite șansa generațiilor viitoare de a-și satisface propriile nevoi. Conceptual, este alcătuit din:

- Conceptul de „*nevoie*”, cu deosebire nevoile primare ale săracilor lumii, cărora trebuie să li se acorde prioritate;
- Ideea *limitelor* impuse de starea tehnologiei și organizării sociale asupra capacității de a satisface nevoile prezente și viitoare.

Sursa: Bran, F., Rădulescu, C.V., Ioan, I., Popa, C. 2011. *Sinergii globale în direcția protecției mediului*, București: Editura Universitară, pg.24.

Astăzi, dezvoltarea durabilă reprezintă viziunea strategică la toate nivelurile agendei politice, global, național și local. Deși nu este singura viziune propusă pentru reconciliere (tabelul nr.1.1), dezvoltarea durabilă a câștigat o acceptabilitate ridicată, chiar dacă semnificațiile sunt adesea interpretate în funcție de percepții subiective sau interese pe termen scurt.¹

¹ Rojanschi, V., Bran, F. 2002. *Politici și strategii de mediu*. București: Editura Economică. pg.62.

Tabelul nr.1.1
Modele de dezvoltare propuse pentru soluționarea conflictului economie-mediu

Nr. crt.	Denumire model	Inițiator	Filosofie	Caracteristici
1	Dezvoltarea umană	PNUD	Drepturile omului: dreptul la dezvoltare este un drept uman inalienabil și care se înscrie în libertățile fundamentale ale omului	Simultaneitatea progresului pentru productivitate, echitate, durabilitate și participare prin guvernare națională
2	Abordarea entropică a economiei (bioeconomia)	Nicolae Georgescu-Roegen	Orice tranzacție a omului cu natura duce inexorabil la degradarea mediului (poluare, dezordine, epuizarea resurselor naturale)	Exploatarea energiei solare, sistarea producției de armament, diminuarea populației până la nivelul care poate fi susținut prin agricultură ecologică, evitarea risipei de energie
3	Dezvoltarea conformă spațiului ecologic național (amprenta ecologică)	Institutul de Cercetări Ecologice Wuppertal	Consumul de resurse (măsurată prin amprenta ecologică) trebuie să se coreleze cu oferta de resurse (exprimată prin hectare de spațiu biologic productiv)	Fiecare țară trebuie să-și construiască modele de producție și consum în corelație cu disponibilitatea resurselor naturii proprii, inclusiv teren agricol
4	Filosofia personalistă	UE, PNUD	Omul este purtătorul aspirațiilor culturale și spirituale dintr-un spațiu național	Seriile ordonate de trecere a unei anumite populații de la o fază mai puțin umană, la alta mai umană, la costuri cât mai scăzute, ținând seama de solidaritatea populației la nivel național și internațional

Sursa: prelucrare proprie după Bran, F., Manea, G., Rădulescu, C.V., Ioan, I. 2011. *Supraviețuirea – paradigma unui viitor durabil*, București: Editura Economică. p.27-37.

Conceptul de dezvoltare durabilă a fost lansat prin publicarea raportului „Viitorul nostru comun”, întocmit de Gro Harlem Brundtland, premier al Norvegiei și Directorul Comisiei Națiunilor Unite pentru Mediu și Dezvoltare. Raportul formulează definiția conceptului, precum și viziunea asupra unui viitor în care între creșterea economică și mediu acționează mecanisme de autoreglare care asigură o stabilitate ridicată.

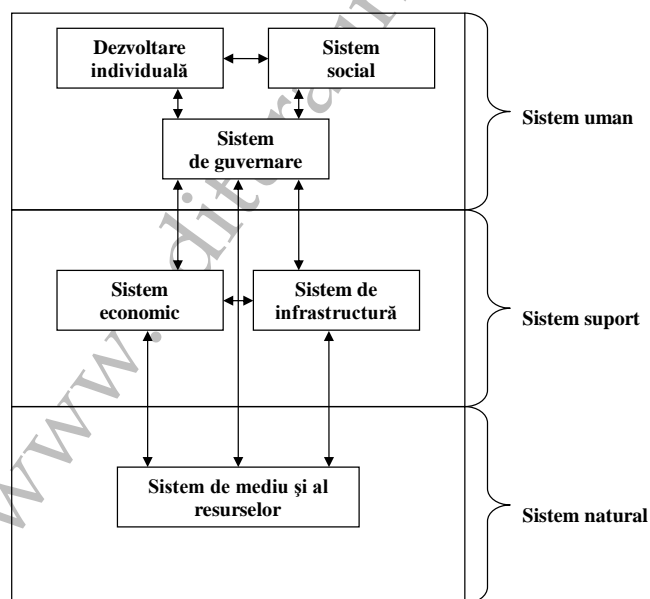
Creșterea nu are limite în ceea ce privește populația sau consumul de resurse. Continuarea creșterii va conduce la un dezastru ecologic. Pentru fiecare tip de resursă există o serie de limite, care se vor manifesta prin creșterea costurilor și reducerea câștigurilor și nu printr-o pierdere bruscă. În același timp, acumularea de cunoaștere și progresul tehnologic pot contribui la creșterea capacității de suport. Cu toate acestea, există limite, iar dezvoltarea durabilă presupune asigurarea echitabilă a accesului la resurse și reorientarea eforturilor tehnologice pentru a

diminua presiunea cu mult înainte să se manifeste efectul atingerii limitelor fizice ale resurselor.

În acest context, cerințele dezvoltării durabile sunt următoarele:²

- un sistem politic care asigură participarea cetățenilor la procesul decizional;
- un sistem economic care este capabil să genereze surplus și cunoaștere tehnică într-o manieră autosustenabilă;
- un sistem social care furnizează soluții pentru tensiunile determinate de dezvoltarea nearmonioasă;
- un sistem de producție care respectă obligația de conservare a bazei ecologice a dezvoltării;
- un sistem tehnologic care caută continuu soluții noi;
- un sistem internațional care asigură efecte pozitive ale comerțului și relațiilor financiare din punct de vedere al durabilității;
- un sistem administrativ care este flexibil și are capacitatea auto-corectării.

Dezvoltarea durabilă înseamnă, în fond, promovarea armoniei între oameni și între oameni și natură. De altfel, numeroase lucrări de specialitate prezintă conceptul ca o premisă a relației armonioase dintre economie și mediu, respectiv dintre om și natură. De exemplu, modelul cunoscut sub denumirea de „subsistemele dezvoltării durabile” pleacă de la premisa că societatea este un sistem complex adaptiv, încorporat într-un alt sistem complex adaptiv – natura, de care depinde pentru suport (fig.nr.1.1).

Sursa: Ioan, I., Bran, F., Rădulescu, C.V. 2010. *Dimensiunea managerială a conservării naturii*. București: Editura Universitară. pg.134.

Fig.nr.1.1 Subsistemele dezvoltării durabile

² Bruntland, G.H. 1987. *Our Common Future*, UN.

Sunt delimitate șase subsisteme minore care contribuie la viabilitatea sistemului. Acestea sunt grupate apoi în trei subsisteme majore, după cum urmează:

- sistemul uman cu subsistemele dezvoltare individuală, sistem social și sistem de guvernare;
- sistemul suport cu subsistemele economic și de infrastructură și
- sistemul natural, care reprezintă mediul și resursele naturale.

Sistemele uman, suport și natural sunt dotate cu stocuri de active vitale: capital uman, structural și natural. Condițiile de viabilitate și performanță sunt definite prin proprietățile necesare ale sistemului:

- existență – sistemul este compatibil și capabil să existe în mediul său;
- eficacitate – sistemul este eficace și eficient;
- libertate de acțiune – sistemul este capabil să răspundă conform necesităților;
- securitate – sistemul este sigur și stabil;
- adaptabilitate – sistemul se poate adapta la situații noi;
- coexistență – sistemul este compatibil cu subsistemele care interacționează;
- reproducere – sistemul se poate reproduce la rate suficient de mari;
- nevoi psihologice – sistemul este compatibil cu nevoile psihologice și culturale.

Modelul acordă o importanță centrală supraviețuirii umane și bunăstării și se bazează pe considerentul că valorile nu sunt invenții subiective ale minții umane ci cerințe sistemice fundamentale, rezultate din interacțiunea sistemului cu mediul său. Modelul este criticat pentru capacitatea redusă de a surprinde procesele dinamice ale schimbării. Totuși, susținătorii modelului sugerează că dacă procesele de învățare și adaptare sistemică sunt mai lente decât răspunsul sistemului, viabilitatea acestuia este amenințată.

Transpunerea în practică a viziunii propuse de conceptul de dezvoltare durabilă este conturată atât în raportul inițial (*Viitorul nostru comun*), cât și în o serie de documente elaborate pe baza dezbaterilor internaționale succesive. Între acestea se remarcă Agenda 21, acceptată pe larg de statele participante la Conferința Națiunilor Unite privind Mediul și Dezvoltarea de la Rio de Janeiro (1992), și revizuită la Rio+10 (Conferința de la Johannesburg, 2002). De asemenea, sunt considerate de referință și punctele de vedere formulate de Banca Mondială.³

Pentru a stimula și pentru a urmări cu mai multă rigurozitate acțiunile întreprinse și modul cum acestea contribuie la realizarea dezvoltării durabile, Națiunile Unite în colaborare cu numeroase organizații internaționale și reprezentanți naționali au derulat programul Millennium Development Goals (MDG, Obiectivele de Dezvoltare ale Mileniului). Cerințele dezvoltării durabile au fost sintetizate în opt obiective de dezvoltare pentru care s-au stabilit o serie de ținte cantitative la orizontul 2015. Cele 8 obiective sunt următoarele:

---

³ Rojanschi, V., Bran, F., Grigore, F., Ioan, I. 2006. *Cuantificarea dezvoltării durabile*. București: Editura Economică. pg. 27.

- Eradicarea sărăciei extreme și a foametei;
- Dobândirea educației primare la nivel universal;
- Promovarea egalității între bărbați și femei;
- Reducerea mortalității infantile;
- Îmbunătățirea sănătății mamelor;
- Combaterea HIV/SIDA, a malariei și altor boli;
- Asigurarea sustenabilității mediului;
- Realizarea de parteneriate pentru dezvoltare la nivel global.

Mai recent, se remarcă o creștere a interesului pentru dimensiunea economică, rapoartele elaborate pentru pregătirea următoarei întâlniri la vârf (care va avea loc în 2012), concentrându-se pe *economia verde*, ca principal mijloc de realizare a ajustărilor necesare pentru o relație economie-mediu armonioasă. Economia verde înseamnă o economie cu amprentă de carbon redusă, cu creștere și ocupare determinate de investiții publice și private care reduc emisiile de carbon și poluarea, sporesc eficiența utilizării energiei și materialelor și previn pierderea biodiversității și serviciilor de ecosistem.⁴

Direcțiile de acțiune pentru îndeplinirea dezideratelor dezvoltării durabile sunt: creșterea eficienței economice; promovarea inovării tehnologice; managementul de mediu global; decuplare și dematerializare; și economia mediului.⁵

Creșterea eficienței în utilizarea materialelor și energiei, înseamnă între altele, a ne asigura de faptul că ceea ce este procesat pentru interesul uman din zestrea naturală de resurse a planetei nu este antrenat în transformări cu efecte potențiale dăunătoare decât în măsura în care este justificat de nevoile umane, manifestarea acestora fiind considerată legitimă. Altfel spus, se urmărește evitarea sau reducerea pe cât posibil a risipei. Având în vedere faptul că prin creșterea eficienței se poate obține și un avantaj economic, rezultă faptul că nu sunt necesare schimbări socio-economice importante pentru aplicarea acestor măsuri. Accepțiunea generală este că utilizarea mai eficientă trebuie să vizeze toate resursele de materiale și energie utilizate de societate, în condițiile în care nevoile evoluează în funcție de schimbările structurale specifice procesului dezvoltării. Viziunea conform căreia structura nevoilor ar trebui controlată și remodelată, deși indicată încă de timpuriu ca fiind necesară⁶ este mai puțin acceptată. Aceasta ar însemna, de exemplu, renunțarea la producția de armament în favoarea producției de hrană.

Inovarea tehnologică va contribui la realizarea unei economii cu o amprentă ecologică mai mică prin crearea de tehnologii curate. În plus, ținând cont de potențialul pe care noile tehnologii îl au pentru a transforma societatea, inovarea tehnologică este principalul mijloc de operaționalizare a paradigmei de la „limitele

⁴ Bran, F. 2011. What is green economy? A conceptual note. *Quality – access to success*. Vol. XII, nr.121.

⁵ Bran, F., Rădulescu, C.V., Ioan, I., Popa, C. 2011. *Sinergii globale în direcția protecției mediului*. București: Editura Universitară. pg.28-30.

⁶ Georgescu-Roegen, N. 2004. *Legea entropiei și procesul economic*. București: Editura Expert. pg.32.

creșterii” la „creșterea limitelor”.⁷ Conform acesteia, limitele nu sunt imuabile, în sensul că epuizarea unei resurse poate fi surmontată prin găsirea unui înlocuitor, dependent de altă resursă, cu rezerve mai importante sau regenerabilă. În context contemporan, aceasta înseamnă, de exemplu, utilizarea energiei din surse regenerabile pentru a diminua presiunea asupra combustibililor fosili. De altfel, dezvoltarea sectorului energiei regenerabile reprezintă principala schimbare considerată pentru economia verde.⁸

Managementul de mediu global transformă cunoașterea științifică în principala cale de fundamentare a deciziilor. Având în vedere caracteristicile proceselor de degradare a mediului, care se manifestă independent de granițele politice, nivelul de abordare corespunzător este considerat cel global. La acest nivel, pe baza datelor colectate privind producția, consumul și poluarea pot fi identificate procesele prin care se manifestă degradarea mediului (de exemplu, schimbarea climatică, pierderea de biodiversitate, degradarea stratului de ozon, epuizarea stocurilor comerciale de pește etc.), urmând identificarea problemelor și formularea soluțiilor. În continuare, se negociază cu fiecare stat măsurile care trebuie adoptate pentru îndeplinirea unor ținte calculate a corespunde cu nivelul optim de poluare/exploatare. Funcționarea Panelului Interguvernamental pentru Schimbare Climatică (IPCC – Intergovernmental Panel on Climate Change), respectiv schema de comercializare a gazelor de seră conform Protocolului de la Kyoto ilustrează materializarea acestei direcții de acțiune.

Decuplare înseamnă continuarea creșterii economice în condițiile în care pe curba consumului de materiale, respectiv a emisiilor și generării deșeurilor se înregistrează rate mai mici de creștere (decuplare relativă), fie o schimbare a direcției (decuplare absolută).⁹ Decuplarea devine posibilă prin promovarea unor nevoi mai puțin dependente de consumul de materiale și energie, care la nivel macroeconomic se traduce prin promovarea sectorului terțiar. De exemplu, satisfacerea nevoii de comunicare poate fi realizată folosind telefonie mobilă, în locul telefoniei fixe.¹⁰ De asemenea, economia financiară este considerată o sursă importantă pentru promovarea creșterii economice fără sporirea cantității de materiale antrenate în circuitul economic.

Economia mediului reprezintă direcția de acțiune de la care se așteaptă schimbări structurale majore datorate capturării efectelor externe în valori monetare. Procesul este cunoscut și sub denumirea de „comodificare” sau „monetizare” (de transformare a bunurilor și serviciilor de mediu în mărfuri care pot fi tranzacționate pe piețe specifice). În esență, este vorba de internalizarea externalităților.

---

⁷ Daly, H., Cobb, B.J. 1989. *For the common good: redirecting the economy towards community, the environment and sustainable future*. Boston: Beacon Publishing.

⁸ UNEP. 2011. *Towards a green economy. Pathways to sustainable development and poverty eradication – a synthesis for policy makers*. www.unep.org/greeneconomy. Accesat la 25.07.2011.

⁹ Bran, F. 2007. Considerations Regarding the Decoupling Thesis under Conditions of Demographic Growth and Industrialization, *Theoretical and Applied Economics*. nr. 12, pg.23-28.

¹⁰ Brown, L. 2001. *Eco-economia*. București: Editura Tehnică. pg.257.

Principalele instrumente politice sunt taxele de mediu și permisele de poluare negociabile. Ambele sunt utilizate pe larg în țările dezvoltate și la nivel internațional, fiind considerate cele mai eficiente căi de intervenție pentru corectarea eșecului pieței în raport cu mediul înconjurător.¹¹

După peste două decenii de la apariție și cel puțin unul în care dezvoltarea durabilă a modelat elaborarea politicilor, disputa conceptuală este încă foarte intensă. Zecile de definiții și mult mai numeroasele interpretări au alimentat argumentația pentru caracterul vag. În plus, s-au identificat o serie de carente în fundamentarea teoretică, dar și în ceea ce privește metodele propuse pentru realizare. Cele mai importante critici sunt următoarele: propunerea drept soluții ale problemei a cauzelor acesteia și tratarea superficială a unor aspecte.¹²

Propunerea drept soluții ale problemei a cauzelor acesteia poate fi ușor sesizată parcurgând direcțiile de acțiune, fiind vorba de creștere economică, creșterea eficienței și creditul exagerat acordat cunoașterii științifice.

Dezvoltarea durabilă propune continuarea creșterii economice, considerând acest proces un determinant cheie pentru realizarea principalelor schimbări. Pentru a contracara această critică se argumentează că prin schimbarea managementului efectele creșterii vor fi diferite. Pe de altă parte, creșterea nelimitată nu este posibilă atât din cauze care țin de sistemul economic, cât și din cauze externe. Astfel, sistemul economic nu se va putea corela în totalitate cu exigențele de mediu pentru că există restricții majore în monetizarea bunurilor și serviciilor de mediu¹³, fapt ce împiedică internalizarea completă a externalităților, respectiv funcționarea unui mecanism de autoreglare eficace. În plus, limitele externe, naturale, cum ar fi suprafața uscatului, vor deveni restrictive pentru expansiunea economică.

Aceeași observație este valabilă și pentru eficiența. Creșterea *eficienței* este o cerință care fundamentează deciziile la nivel microeconomic și a condus la situația existentă, respectiv la apariția problemelor de mediu. În plus, efectele ei sunt contracarate de creșterea numărului de unități produse, fapt ce sugerează mai degrabă nevoia reducerii consumului, contravenind flagrant cu structura socio-economică contemporană.¹⁴

Cunoașterea științifică a contribuit atât la progresul tehnologic, cât și la perfecționarea managementului. Progresul tehnologic este așteptat să aducă soluții, în condițiile în care este considerat și principala cauză a creșterii capacității de transformare a mediului, respectiv a potențialului distructiv care se manifestă în raport cu acesta. Așa-zisa *scientificare* a managementului se bazează pe o premisă contestată odată cu dezvoltarea teoriei haosului.¹⁵ Astfel, fundamentarea științifică

---

¹¹ Platon, V. 1997. *Protecția mediului și dezvoltarea durabilă*. București: Editura Didactică și Pedagogică.

¹² Bran, F. 2011. *Fundamentarea conceptuală a discursului hegemonic al dezvoltării durabile*. Comunicare la Conferința științifică anuală, ASE Chișinău.

¹³ Rojanschi, V., Bran, F., Diaconu, G., Iosif, G., Toderoiu, F. 1997. *Economia și protecția mediului*. București: Editura Tribuna Economică. pg.237.

¹⁴ Bleahu, M. 2001. *Privește înapoi cu mânie... Privește înainte cu spaimă*. București: Editura Economică. pg. 289.

¹⁵ Zaman, G. 2006. Dezvoltarea durabila, imperative pentru prezentul si viitorul României. *Revista 22*. supliment pentru simpozionul Dezvoltarea durabila in secolul 21.

a managementului se bazează pe premisa deterministă, conform căreia cunoașterea cauzelor este posibilă, iar prin modificarea acestora se obțin schimbările necesare. Pe de altă parte, teoria haosului postulează faptul că, în cazul sistemelor complexe, determinismul nu mai este valabil, aceste sisteme având un comportament neliniar. Altfel spus, sistemele complexe, nu pot fi conduse pe baza deciziilor informate. Ținând cont de faptul că în perspectiva sistemică, societatea și mediul formează un complex socio-economic, respectiv un sistem complex,¹⁶ rezultă faptul că această critică este destul de întemeiată.

Între aspectele care au fost tratate *superficial* se pot menționa: diferențele între caracteristicile proceselor economice și ecologice; creșterea demografică; relațiile de putere și cunoașterea nevoilor generațiilor viitoare.

Procesele economice și ecologice se deosebesc fundamental în ceea ce privește ritmul transformării resurselor materiale, caracteristicile transformării și caracteristicile care contribuie la stabilitate. Astfel, procesele economice au ritm rapid, substanțele fiind extrase și transportate în timp relativ scurt la distanțe mari, în timp ce în mediu substanțele circulă lent. Decalajul temporal este foarte mare: pentru procesele economice contează orele, zilele, anii, în timp ce pentru procesele din mediu mobilizări importante se realizează în zeci și sute de ani.¹⁷ În sistemul economic, materialele sunt transformate fără să existe pentru fiecare substanță un proces de recuperare, în timp ce în sistemele naturale orice substanță poate fi folosită de cel puțin o specie. În final, pentru stabilitatea sistemului economic este avantajoasă producția uniformă (sporește eficiența), în timp sistemele ecologice s-au bazat pe specializare, stabilitatea fiind condiționată de diversitate.¹⁸

Controlul populației, pentru a limita consumul de resurse, este una din direcțiile de acțiune mai puțin discutate. Justificarea acesteia poate fi pusă sub semnul întrebării datorită faptului că populația crește în țările sărace, iar presiunea suplimentară adusă de fiecare locuitor nou este relativ mică, comparativ cu impactul creșterii consumului în țările industrializate, unde populația este stabilă sau chiar scade.

Relațiile de putere sunt în continuare importante pentru deciziile care pot aduce schimbări în noua ordine economică mondială. În contextul manifestării acestora, standardele de mediu și responsabilitatea socială corporatistă devin forme de protecționism mai mult sau mai puțin recunoscute.¹⁹

Nevoile generațiilor viitoare este un concept catalogat drept lipsit de conținut, întrucât nevoile sunt modelate istoric, cultural și social și se construiesc prin discursuri care se manifestă în contextul relațiilor de putere.²⁰ Pe de altă parte, dacă pentru estimarea acestora s-ar folosi nevoile generației prezente, deciziile ar trebui să conducă la sistarea exploatării resurselor.

---

¹⁶ Ioan, I., Bran, F., Rădulescu, C.V. 2010. *Dimensiunea managerială a conservării naturii*. București: Editura Universitară. pg.135.

¹⁷ Bran, F., Ioan, I. 2004. *Ecologie generală*. București: Editura ASE. pg.79.

¹⁸ Idem, pg.136.

¹⁹ Bran, F., Ioan, I. 2009. *Globalizarea și mediul*. București: Editura Universitară. pg.23.

²⁰ Dinger, J. 2003. Postmoderne und Nachhaltigkeit, Eine diskurstheoretische Analyse der sozialen Konstruktion von nachhaltiger Entwicklung. *Hochschulchriften zur Nachhaltigkeit*. vol.7.

Progresul relativ lent în înfăptuirea schimbărilor, în special dacă acestea sunt raportate la cerințele mediului, poate fi explicat, în parte, prin aceste deficiențe de fundamentare a dezvoltării durabile. Totuși, canalizarea eforturilor pentru edificarea dezvoltării durabile este astăzi incontestabilă, în special datorită unor rezultate concrete în formularea și implementarea politicilor de mediu și în dezvoltarea de noi piețe care contribuie la ajustarea treptată a sistemului economic la restricțiile de mediu.

1.2 Particularitățile turismului ca sector economic

Turismul este un sector economic relativ nou în accepțiunea în care se adresează unor segmente largi ale populației. Călătorii având o motivație apropiată de sensul modern al turismului s-au manifestat începând cu secolul al XVII-lea, dar sectorul economic ca atare s-a conturat la sfârșitul secolului al XIX-lea, odată cu exploatarea apelor termale din țările europene.

După al Doilea Război Mondial și mai ales după 1960, turismul devine un fenomen de masă, fapt pentru care numeroși autori îl consideră un fenomen specific lumii moderne.²¹ Corelat cu aceste realități, se intensifică și eforturile de cercetare, conturându-se concepte specifice cum sunt cele prezentate succint în caseta nr.1.2.

Caseta nr.1.2

Concepte de bază folosite în industria turismului

Turism

A. Ansamblul de activități pentru petrecerea timpului liber călătorind în altă localitate sau țară pentru a vizita diferite atracții în vederea îmbogățirii cunoștințelor generale, destinderii și relaxării, odihnei și tratamentului.

B. Industria creată pentru furnizarea bunurilor și serviciilor solicitate de turiști la locul de destinație, cuprinzând: locuință și alimentație, transport, organizatori de călătorii, atracții-agrement, organizatorii destinațiilor.

Turist

Persoană care se deplasează spre un loc situat în afara reședinței sale obișnuite pentru o perioadă mai mică de 12 luni și ale cărei motive principale de călătorie sunt altele decât exercitarea unei activități remunerate. În funcție de relația dintre locul de rezidență și destinație, se diferențiază turiști *internaționali* și vizitatori *interni*. Durata perioadei petrecute la destinație delimitează *turiștii* (petrec cel puțin o noapte la destinație) de *excursioniști* (vizitatori de o zi).

Atracții turistice

Elemente care atrag atenția, produc impresie, incită la călătorie (peisaje, rezervații naturale, monumente de arhitectură, ape cu proprietăți terapeutice, vestigii istorice, muzee, edificii religioase etc.).

Sursa: prelucrare proprie după Bran, F., Marin, D., Simon, T. 1998. *Economia turismului și mediul înconjurător*. București: Editura Economică. pg.11 și Minciu, R. 2000. *Economia turismului*. București: Editura Uranus. pg.18-20; 159-160.

Determinanții fenomenului turistic sunt rezultatul transformărilor social-economice care au însoțit procesul industrializării. Acestea au condus la

²¹ Minciu, R. *Economia turismului*. București: Editura Uranus. pg.11.